

Treball Fi de Grau

Dificultats emocionals de l'alumnat amb
Trastorn de l'Espectre Autista (TEA):
estudi d'un cas i intervenció pràctica

Facultat d'Educació: Universitat d'Alacant

Grau en Mestre d'Educació Primària

Treball Fi de Grau

Autora: María Encarnación Segura Pastor

Tutor: Alejandro Veas Iniesta

Curs 2016/17

Índex

1. Introducció - Justificació	3
1.1. Objectius	5
1.2. Delimitació teòrica.....	5
1.2.1. Definició del TEA	5
1.2.2. Característiques i dificultats	8
1.2.3. Síntomes autistes comuns	9
1.2.4. Nivells	10
1.2.5. Impacte de la discapacitat en la família	12
2. Procés/mètode.....	13
2.1. Contextualització	13
2.1.1. Contextualització del centre	13
2.1.2. Característiques de l'alumne.....	15
2.2 Metodologia	17
3. Anàlisi / Desenvolupament / Presentació de resultats	18
3.1. Anàlisi de les activitats	18
3.2. Desenvolupament de les activitats	19
3.2.1. Nivells emocionals (sessió 1).....	19
3.2.2. Dau de les emocions (cares) (sessió 1).....	21
3.2.3. Dau de les emocions (monstre de colors) (sessió 2)	21
3.2.4. Les meues emocions (sessió 2)	22
3.2.5. Espill emocional (sessió 3).....	22
3.2.6. De quin color és? (sessió 3).....	23
3.2.7. Classifiquem les emocions (sessió 4).....	23
3.2.8. Dominó emocional (sessió 4).....	24
3.3. Presentació dels resultats	24
4. Avaluació/Discussió/Conclusions	26
5. Limitacions, dificultats aparegudes i propostes.....	27
6. Referències bibliogràfiques	28
7. Annexos.....	31

1. Introducció - Justificació

En aquest document es desenvoluparà el Treball de Fi de Grau (TFG) amb menció en Pedagogia Terapèutica, la temàtica del qual són les competències socioemocionals de l'alumnat amb necessitats específiques de suport educatiu (ACNEAE). Concretament en el següent treball es durà a terme una intervenció pràctica en un alumne de 3er d'Educació Primària que presenta Trastorn de l'Espectre Autista (TEA), amb la qual es treballaran i s'intentaran millorar les competències emocionals de l'alumne amb TEA mitjançant una sèrie d'activitats.

Respecte al motiu de l'elecció d'aquest tema, el vaig triar per diversos motius. El primer d'ells és perquè des de 2n any de carrera que vaig començar a donar assignatures de Pedagogia Terapèutica em va cridar l'atenció especialment el món autista. Més avant, en les primeres pràctiques en el col·legi ja vaig prendre contacte amb un nen autista i em va agradar molt la manera amb la qual treballaven amb ell. Per últim, en el Pràcticum III vaig canviar de centre i el meu cas d'estudi va ser un nen autista, i com que ja vaig establir una bona relació amb el xiquet i vaig realitzar una intervenció amb ell sense problemes, vaig decidir realitzar la meua intervenció d'aquest treball també amb ell.

A lo llarg d'aquest treball es desenvoluparan i tractaran diversos punts. El primer d'ells serà una delimitació teòrica, on es realitzarà una aproximació al concepte de TEA, la seua definició comentant també alguns aspectes de la intel·ligència emocional, les característiques i dificultats del TEA, els símptomes comuns i els nivells que hi ha en aquest trastorn, i finalment els possibles impactes que poden sofrir els pares a l'adonar-se de la discapacitat del seu fill, tot mitjançant la consulta de llibres, revistes i articles. Seguidament, s'establiran els objectius que es pretenen aconseguir amb el present treball.

A continuació, dins l'apartat procés/mètode es realitzarà una contextualització del centre en el qual està escolaritzat el nen, la descripció de les característiques de l'alumne i la seua situació actual i la metodologia emprada en la intervenció. Posteriorment, s'explicaran les activitats que es duran a terme per a treballar les competències emocionals amb l'alumne. Més endavant, s'explicarà l'avaluació i els resultats que s'han obtingut amb les activitats realitzades i s'establiran les conclusions obtingudes després de realitzar la intervenció. Finalment, haurà un aparta on es comentaran les limitacions i

dificultats, i per últim les referències bibliogràfiques. on es trobaran les fonts d'informació que he consultat per a realitzar-lo.

Tant aquest treball com la intervenció que es durà a terme estan justificats i protegits pel marc legislatiu. Primerament, la llei vigent, denominada *Llei Orgànica 8/2013 del 9 de desembre per a la Millora de la Qualitat Educativa (LOMCE/LOMQE)* on s'inclou un apartat d'atenció a la diversitat. En ella s'estableix que es realitzaran les mesures organitzatives i curriculars correctes i adequades al progrés dels alumnes, amb l'objectiu de què l'alumnat ACNEAE desenvolupe al màxim les seues capacitats i pugua arribar als objectius i competències de l'etapa educativa,.

Seguidament, el *Real Decret 126/2014, de 28 de febrer, pel qual s'estableix el currículum bàsic de l'Educació Primària*. Ací també està establert que l'escolarització de l'alumnat amb dificultats d'aprenentatge es regirà pels principis de normalització i inclusió i assegurarà la no discriminació i la igualtat afectiva en l'accés i permanència en el sistema educatiu. Encara que també és important mencionar el *Decret 108/2014, de 4 de juliol, del Consell, pel qual s'estableix el currículum de l'Educació primària en la Comunitat Valenciana i les directrius generals en l'atenció a la diversitat: mesures de suport i reforç, adaptacions curriculars, pla d'atenció a la diversitat, alumnat ACNEAE, etc.*

És important també incloure el *Real Decret 334/1985, de 6 de març de l'ordenació de l'Educació Especial* i el *Real Decret 696/1995, de 28 d'abril d'ordenació de l'educació dels alumnes amb necessitats educatives especials*, ja que estableix i fomenta la integració i l'atenció individualitzada de l'alumnat amb alguna discapacitat o necessitat, amb la finalitat d'afavorir l'educació d'aquest alumnat.

En quart lloc, cal mencionar l'*Ordre de l'11 de novembre de 1994 de la Conselleria d'Educació i Ciència per la qual s'estableix el procediment d'elaboració del dictamen per a l'escolarització dels alumnes amb necessitats educatives especials*, ja que el nen amb el qual vaig a realitzar la intervenció compta amb dictamen d'escolarització.

Per últim, destaquen l'*Ordre de 15 de maig de 2006, de la Conselleria de Cultura, Educació i Esport, per la qual estableix el model d'informe psicopedagògic i el procediment de formalització*, i l'*Ordre de 16 de juliol de 2001 per la qual es regula l'atenció educativa a l'alumnat amb necessitats educatives especials escolaritzat en*

centres d'Educació Infantil (2n cicle) i Educació Primària. En aquesta última s'observen molts aspectes referents a l'Educació Especial, com són les mesures per a l'atenció educativa, la ratio de les aules de P.T., etc. I, finalment, altre aspecte important establert en aquesta ordre són les funcions que ha de desenvolupar el mestre de P.T.

1.1. Objectius

Els objectius que es pretenen aconseguir amb el present treball són:

1. Establir una definició acceptada i reconeguda del concepte TEA.
2. Aprofundir en els nivells, símptomes, etiologia i característiques del trastorn.
3. Establir les etapes per les quals passa la família al rebre l'impacte de la discapacitat.
4. Establir una curta definició reconeguda d'intel·ligència emocional.
5. Contextualitzar el cas d'estudi.
6. Desenvolupar, explicar i dur a terme una intervenció, consistent en una sèrie d'activitats encaminades a millorar les competències emocionals de l'alumne.
7. Treballar les emocions amb l'alumne amb TEA.
8. Comentar i avaluar els resultats de les activitats de la intervenció realitzades pel nen autista.
9. Comentar les dificultats i els límits trobats a l'hora de realitzar la intervenció.

1.2. Delimitació teòrica

1.2.1. Definició del TEA

Primerament, respecte a l'autisme, són molts els que a partir de les investigacions de Kanner, Asperger i Wing han intentat aportar idees als coneixements que es tenen fins al moment. Encara que és complicat establir una única definició d'autisme i Trastorn de

l'Espectre Autista tècnicament acceptada i compartida, a continuació descriuré una de les més acceptades.

D'una banda, el terme Autisme té una etimologia grega, ja que procedeix de la paraula "autos" que significa "en sí mateix" (Baron-Cohen, 2010), i es caracteritza per una dificultat en l'adquisició d'algunes àrees del desenvolupament com la comunicació o la interacció amb altres persones, tal com va observar Kanner en 1943. Després d'un estudi sobre l'Autisme, Àngel Riviére citat per Felici (2010) ens aporta en 2001 una primera definició:

"[...] és autista aquella persona per la qual altres persones resulten opaques i impredecibles; aquella persona que viu com absent -mentalment absents- a les persones presents, i que per tot això es sent incompetent per a regular i controlar la seua conducta mitjançant la comunicació".

Però si busquem més a fons, trobem una definició més actual, que és la desenvolupada per López, Rivas i Taboada (2009) com:

"Trastorn neuropsicològic de curs continu associat, freqüentment, a retràs mental, amb el seu inici anterior als tres anys, que es manifesta amb una alteració qualitativa de la interacció social i de la comunicació així com amb uns patrons comportamentals restringits, repetitius i estereotipats amb distints nivells de gravetat".

L'autisme infantil és un trastorn de la intercomunicació i de la interrelació que es crea en els 30 primers mesos de la vida i que dona lloc a un deteriorament del desenvolupament emocional i cognitiu.

No és difícil observar que no hi ha una definició única d'aquest trastorn, encara que, amb l'arribada dels criteris establits pel DSM-5 (APA, 2013) s'han produït una sèrie de modificacions. En la versió del DSM-IV, s'incloïen dins la categoria dels Trastorns Generalitzats del Desenvolupament (TGD) els següents trastorns específics:

- Trastorn Autista.
- Trastorn de Rett.
- Trastorn Desintegratiu Infantil.

- Trastorn d'Asperger.
- Trastorn Generalitzat no Especificat.

Aquesta categorització del DSM-IV ha sigut modificada, considerant els TGD com Trastorns de l'Espectre Autista (TEA) en el qual s'inclouen quatre dels cinc trastorns establerts en el DSM-IV, aleshores, queden eliminades quatre categories diagnòstiques i considerant-se únicament el TEA.

A més, segons s'estableix en el DSM-5, es defineix per un conjunt de comportaments, per la qual cosa es representa millor com una única categoria diagnòstica que s'adapta a la representació clínica de cada persona, amb la inclusió d'especificacions clíniques (per exemple, la gravetat, habilitats verbals, etc.) i les característiques associades (per exemple, trastorns genètics coneguts, epilèpsia, discapacitat intel·lectual, etc). Un sol trastorn de l'espectre és un millor reflex de l'estat dels coneixements sobre la patologia i la presentació clínica, per la qual cosa es pretén poder situar en una continuïtat als subjectes afectats per TEA, en funció de les dues àrees per les quals es caracteritza: l'àrea socio-comunicativa i la presència d'interessos fixos i conductes repetitives (Kupfer, Kuhl i Regier, 2013). Encara que, cal destacar que el cervell d'una persona amb TEA presenta dèficits en les àrees socioemocionals, concretament en les interaccions socials i en la conducta social i afectiu-emocional.

Com que les emocions són un element importantíssim en la formació dels nens, resulta necessari que el xiquet amb TEA arribe a comprendre i identificar les emocions per a desenvolupar-se en la societat, aquest és el propòsit principal del meu treball: aconseguir que el nen amb TEA identifiqui i compregui les emocions. Aleshores, resulta imprescindible també parlar de la intel·ligència emocional, més concretament, de les emocions. Per a Goleman (1995) el terme *emoció* es refereix a un sentiment i als pensaments, els estats biològics, els estats psicològics i el tipus de tendències a l'acció que la caracteritzen.

Pel que fa al terme intel·ligència emocional pròpiament dit, destaca Gardner (1993), que la defineix com "el potencial biopsicològic per a processar informació que pot generar-se en el context cultural per resoldre els problemes". Però, també és important tornar a

mencionar en aquest terme a Goleman (1995), qui entén la intel·ligència emocional com la capacitat de:

- Conèixer les pròpies emocions.
- Motivar-se a sí mateix.
- Manejar les emocions
- Reconèixer les emocions de la resta de persones
- Establir relacions

A partir dels noranta, la intel·ligència emocional és un tema d'interès general per part de la societat, i avui dia resulta necessari adquirir les anteriors capacitats per a poder desenvolupar-se en la nostra societat.

1.2.2. Característiques i dificultats

Entre les principals característiques de les persones amb TEA es troben (East i Evans, 2010):

- **Interacció social:** l'alumne amb TEA no és capaç d'empatitzar amb els altres i té dificultats per a comprendre els sentiments i comportaments de les persones que el rodegen. Pot ser que s'allunye o intente no fer amics, per la qual cosa és considerat distant. De vegades, el seu comportament és estrany: utilitza salutats inadequats o són agressius. Té dificultats per a la comprensió i interpretació de les situacions socials i pot angoixar-se o estar confós.
- **Comunicació:** dificultat per a comprendre i usar tant la comunicació verbal com la no verbal: contacte visual, expressió facial, gestos i llenguatge corporal. En alguns casos, els xiquets poden arribar a no parlar, altres experimenten endarreriment del llenguatge i al començar a parlar solen utilitzar frases repetitives i/o apreses de dibuixos animats o anuncis de televisió. Al contrari, alguns alumnes tenen bon llenguatge expressiu, però atenen a comprendre i interpretar la comunicació de mode literal.
- **Pensament i imaginació:** La problemàtica que presenta aquest alumnat per a pensar i imaginar afecta a totes les àrees del pensament, llenguatge i

comportament. En els primers anys, el xiquet pot presentar amb gran freqüència problemes per al joc i activitats imaginatives.

Quant als joguets, aquells que giren i brillen solen ser els que causen fixació en aquests alumnes. Poden desenvolupar interessos que es repeteixen i/o obsessius, sent el seu interès en els objectes superior que a la gent del seu voltant. Necessiten una rutina diària establida, ja que els canvis poden causar-li angustia.

1.2.3. Síntomes autistes comuns

A banda de les característiques que poden presentar les persones amb TEA, també existeixen una sèrie de símptomes comuns en aquestes persones. Els símptomes són (Viloca, 2003):

1. Alteració de la interrelació:
 - Desconnexió.
 - Veu, però no mira.
 - No hi ha motivació en conèixer ni explorar l'entorn.
 - Tendència a l'auto estimulació de sensacions en lloc d'establir una relació.
 - No utilitza les mans, ni per a donar ni per a rebre.
 - No fa gestos anticipatius que comuniquen una demanda de relació.
 - No existeix somriure comunicatiu.
 - Fan una acció sense mirar a la mare, sense compartir amb ella el plaer: no intersubjectivitat.
 - Deambula sense intencionalitat.
 - Maniobres que posen de manifest el seu estat de indiferència amb l'entorn: agafa la mà de l'adult i li fa agafar objectes.
 - Escolta, però no atén, ni es gira si el criden pel seu nom.
2. Aparença de felicitat, no de frustració.
3. Fixació en els moviments repetitius o estereotipats. Estereotípies.
4. Resistència als canvis. Tendència a repetir les situacions, a la invariància. Intolerància a lo desconegut o nou.

5. Alteració en la manipulació dels objectes. No hi ha joc simbòlic.
6. Accions que externalitzen el seu estat mental: ansietats.
7. Memòria perceptiva o fotogràfica.
8. Insensibilitat al dolor físic.
9. El 75% dels nens amb TEA presenten discapacitat intel·lectual moderat (CI=35-50).
10. Conductes agressives i autoagressió.
11. Trastorns de l'alimentació i del son.
12. Absència del llenguatge o llenguatge molt alterat.

A més, segons el DSM-V (APA, 2013), els símptomes han d'estar presents en les primeres fases del període de desenvolupament (però poden manifestar-se totalment fins que la demanda social supera les capacitats limitades, o poden estar emmascarades per estratègies apreses en fases posteriors de la vida). Aleshores, aquests símptomes causen un deteriorament clínic significatiu en lo social, laboral o altres àrees importants del funcionament habitual.

1.2.4. Nivells

Segons està establert en el DSM-V (APA, 2013), es poden diferenciar tres nivells de gravetat dins el TEA, que es registrarà en funció de la intensitat del suport necessari per cadascun dels dominis psicopatològics. Els tres nivells són:

Nivells de severitat per al Trastorn de l'Espectre Autista (Extret de APA, 2013, pp.31-32)		
	Comunicació social	Comportaments restringits i repetitius
Grau 3 "Necessita ajuda molt notable".	Les deficiències greus de les aptituds de comunicació social verbal i no verbal causen alteracions greus del funcionament, inici molt limitat de les	La inflexibilitat de comportament, l'extrema dificultat de fer front als canvis o altres comportaments restringits/repetitius

	interaccions socials i resposta mínima a l'obertura social d'altres persones.	interfereixen notablement amb el funcionament en tots els àmbits. Ansietat intensa/dificultat per a canviar el focus d'acció.
Grau 2 "Necessita ajuda notable".	Deficiències notables de les aptituds de comunicació social verbal i no verbal; problemes socials aparents inclús amb ajuda <i>in situ</i> ; inici limitat d'interaccions socials; i reducció de resposta o respostes no normals a l'obertura social d'altres persones.	La inflexibilitat de comportament, la dificultat de fer front als canvis o altres comportaments restringits/repetitius apareixen amb freqüència clarament a l'observador casual i interfereixen amb el funcionament en diversos contextos. Ansietat i/o dificultat per a canviar el focus d'acció.
Grau 1 "Necessita ajuda".	Sense ajuda <i>in situ</i> , les deficiències en la comunicació social causen problemes importants. Dificultat per a iniciar interaccions socials i exemples clars de respostes atípiques o insatisfactòries a l'obertura social d'altres persones. Pot semblar que té poc interès en les interaccions socials.	La inflexibilitat de comportament causa una interferència significativa amb el funcionament en u o més contextos. Dificultat per a alternar activitats. Els problemes d'organització i de planificació dificulten l'autonomia.

1.2.5. Impacte de la discapacitat en la família

A lo llarg de l'etapa anterior al naixement del fill o filla, la futura família crea unes expectatives perfectes i fantasiegen amb el seu fill/a. Durant els 9 mesos aquestes idees i expectatives van augmentant a mesura que s'apropa el naixement del xiquet/a. Aleshores, el desencant a l'hora d'assabentar-se que el seu fill/a té una discapacitat és desolador, la qual cosa provoca un shock dins la família.

A més, aquesta notícia inesperada suposa també un impacte per al nucli familiar proper dels progenitors, la reacció tant dels avis com dels germans, així com d'altres familiars va a contribuir a agreujar o pal·liar la situació a la que els pares s'enfronten.

Davant el naixement d'un fill amb discapacitat s'han identificat diferents etapes per les que generalment passen aquestes famílies, segons Kubler-Ross (citada en Almada i Montaña, 2012) aquestes fases són:

1. **Negació:** La família conserva l'esperança que pugui existir algun error en el diagnòstic. Es tracta d'una defensa temporal que pot ser reemplaçada per una acceptació parcial.
2. **Agressió:** Els progenitors poden agredir-se mútuament, encara que és més comú que algú d'ells culpe a l'altre pel problema del xiquet. També és possible que rebutgen al fill.
3. **Negociació:** En aquesta fase la família encara no accepta completament el problema del nen, encara que els progenitors es mostren oberts al diàleg i a la negociació amb el metge i el xiquet.
4. **Depressió:** Una vegada que els pares reflexionen sobre la situació del fill dins el context familiar i social, apareixen conductes d'esgotament físic i mental, falta d'apetit, apatia, augment en les hores de son, és a dir, generalment són manifestacions clíniques de la depressió.
5. **Acceptació:** Pot ser parcial o total i pot durar molt temps o, si es presenten temporades de crisi, algunes de les etapes anteriors poden tornar a aparèixer. Quan un nen presenta una discapacitat, en general la reacció inicial dels pares produeix símptomes de depressió intensa.

Totes les famílies passen per diferents fases, i cadascuna d'elles les enfronten de diferent manera, depenent de les seues característiques concretes. En alguns casos, el pare o la mare arriba a deixar el seu lloc de treball per a dedicar-se al fill per complet, la qual cosa crea més problemes, ja que augmenten les despeses econòmics i disminueixen els ingressos. Per últim, les relacions de parella també es poden veure afectades a causa de la poca intimitat, temps d'oci, etc. Per tot açò, les característiques de cada família són les que van a determinar el procés en cada etapa del cicle vital, així com el desenvolupament de la persona amb discapacitat.

2. Procés/mètode

2.1. Contextualització

Dins aquest apartat es tractaran tots els aspectes referents al meu cas d'estudi, tant els aspectes del centre on està escolaritzat, l'oferta socio-cultural del poble on viu i on es troba el centre, com les característiques del xiquet i el seu àmbit familiar i escolar.

2.1.1. Contextualització del centre

En primer lloc, respecte al centre al qual acudeix el nen és un centre concertat i religiós, situat en un poble d'Alacant, i és un col·legi de gran prestigi en el poble on viu. En aquest centre s'imparteixen els nivells d'Educació Infantil, Educació Primària, Educació Secundària i Batxiller. A més, és un col·legi al qual acudeixen molts alumnes dels pobles del voltant, a més del poble on està localitzat.

És interessant també destacar que és un centre que està en funcionament des del 1916. Al principi soles era un col·legi de xics, però a partir de 1990 aproximadament ja el van convertir en un centre normal, on acudien tant els xics com les xiques.

El centre compta amb 3 classes per cada curs, aleshores hi ha una gran quantitat d'alumnes. Per aquesta raó, no poden entrar tots els alumnes de totes les etapes a la vegada, per tant a les 9 entren els cicles d'Infantil i Primària, i a les 8 els alumnes d'ESO i Batxiller.

Actualment, el centre està dividit en 3 edificis: un per a Infantil (planta baixa) i l'ESO i Batxiller (planta alta), un per a Primària i altre on es troben la secretaria i alguns despatxos. A més, el centre compta amb les següents instal·lacions:

- Dues entrades d'accés
- 3 edificis
- Un pati exterior i un interior
- Teatre
- Església
- Biblioteca
- Menjador
- Cantina
- Sala de mestres
- Despatxos d'orientació, cap d'estudis, director i psicòloga
- Aula de música
- 3 aules per curs
- Aula de P.T.
- Consergeria
- Secretaria
- Gimnàs
- Aula d'informàtica

Aquest centre està ubicat en el cor d'un poble d'Alacant, encara que, més que poble, s'hauria de parlar de petita ciutat, ja que té més de 27.000 habitants. A més, la zona on està ubicat el col·legi compta amb nombrosos serveis de tot tipus, tant culturals, com d'oci, etc., com per exemple parcs, papereries, el centre de cultura, el mercat, un casino, etc.

La major part de la població és valencianoparlant, des de sempre, encara que avui dia hi ha una gran part del poble que parla castellà. És important destacar també que el centre on està escolaritzat aquest alumne és castellanoparlant, però també imparteixen l'assignatura de valencià. Açò és degut al fet que venen alumnes d'altres pobles del voltant, com he dit abans.

L'economia del poble/ciutat es basa essencialment del marbre i el raïm, i el nivell econòmic de la població és mitjà, encara que el nivell econòmic de les famílies dels alumnes d'aquest centre és alt, però ací influeix el fet que acudeixen alumnes de diferents pobles.

Per últim, al tractar-se d'un col·legi religiós, és important destacar el fet que els nens entren a les 9, i fins a les 9:10 no comencen les classes perquè han de resar al entrar a l'aula. El director posa una gravació en el megàfon i els xiquets amb les mans juntes l'escolten i resen el pare nostre.

2.1.2. Característiques de l'alumne

El nen amb el qual vaig a realitzar la intervenció és un xiquet de 9 anys que cursa 3r d'Educació Primària i presenta Autisme Infantil (TEA), una discapacitat intel·lectual lleu i Trastorn del Desenvolupament del Llenguatge (TDL), aleshores té un desfasament acadèmic d'un cicle i és la mesura que s'ha establert per a la seua correcta evolució. Per aquest motiu porta ACIs en totes les àrees, menys en plàstica, i s'han adoptat mesures de caràcter extraordinari: se l'han adaptat els objectius, continguts, competències, criteris d'avaluació i tot lo referent al Currículum.

La família del nen està formada per la mare, el pare, la seua germana i ell. És el fill menor i l'ambient sociocultural és mitjà. La germana es troba en el mateix centre educatiu cursant Educació Primària (5é).

A l'alumne se li van a començar a fer proves abans d'entrar al col·legi en Educació Infantil, està diagnosticat des dels 3 anys (la transició de la guarderia a Educació Infantil) i compta amb dictamen d'escolarització des dels 3 anys.

En el dictamen d'escolarització del xiquet està establert que el nen presenta alteracions en totes les àrees del llenguatge, obtenint puntuacions molt baixes, especialment en l'apartat de contingut i ús. Amb ell s'ha de continuar treballant la construcció de frases de més de tres elements, així com de gènere i nombre, connectors per a unir més de dues frases.

A més, també compta amb un informe psicopedagògic, tal com està establert en l'Ordre del 16 de juliol de 2001, però actualment el té l'SPE i no he pogut consultar-lo.

Aquest nen actualment presenta dificultats per a generalitzar els aprenentatges, també a l'hora d'identificar sobre ell mateix i sobre els altres els sentiments, comunicar-se, resoldre conflictes de la vida quotidiana o identificar i saber canalitzar les emocions. A més, té dificultats en la resolució de problemes i a l'hora d'establir significants i assignar rellevàncies. Té hipersselectivitat atencional, resistència a les activitats noves i als canvis en general, problemes d'atenció, com per exemple a l'hora de seguir ordres, parar atenció a una tasca durant un temps continuat, mantindre la mirada en la tasca, organitzar el temps, mirar als ulls al interlocutor o seguir les explicacions en gran grup. També presenta dificultats a l'hora d'adquirir hàbits de treball (tant a l'aula com a casa), així com adquirir autonomia en el treball desenvolupat a l'aula, i també té dificultats d'expressió. A més, no té seguretat en sí mateix.

Pel que fa a l'àmbit acadèmic, a banda del comentat anteriorment, també presenta dificultats en la logico-matemàtica i en l'àrea de llengua i literatura. Per aquest motiu actualment està treballant amb llibres de lecto-escriptura adaptats.

Quant a les respostes de l'alumne, és un xiquet molt participatiu, amb molt interès en les tasques i sempre disposat a treballar. A més, gràcies al treball amb pictogrames el nen ha pogut desenvolupar un poquet més la seua autonomia a l'hora de treballar de manera individual, encara que ha oblidat molts conceptes que van treballar l'any anterior, especialment els relacionats amb la lecto-escriptura. I, quan està cansat, realitza sorolls amb la boca, peus i mans o comença a recitar frases de dibuixos animats o cançons.

Altra resposta important de l'alumne ocorre quan la mestra no el deixa acabar una activitat perquè s'ha acabat la classe i ja no hi ha més temps: aquest agafa una rabieta, ha d'acabar la fitxa, no li agrada deixar les coses a mitjan. Les seues conversacions no són significatives, encara que el nivell social ha millorat notablement. A més, crida l'atenció l'absència de verbs en el seu llenguatge, així com la utilització de termes espacials i temporals.

Ell treballa millor individualment. Respon bé als reforçadors materials, socials i càstigs, però necessita reforç permanent. Necessita ajudes visuals i verbals/gestuals i rendeix millor en tasques curtes i variades, manipulatives, orals i funcionals. A més, no planifica

abans d'actuar, no autoavalua el que va fent i el resultat final, encara que sí està motivat per aprendre.

A més, un aspecte que crida l'atenció és que no presenta molts problemes socials, ja que està completament integrat amb els seus companys de classe, i fins i tot té una millor amiga de la qual no es distancia.

Finalment, en el dictamen d'escolarització es conclou que el diagnòstic del xiquet és TEA, amb afectació en tots els components del llenguatge, a més podem senyalar que l'alumne té ecolàlies no funcionals, on repeteix frases dels dibuixos animats que normalment veu.

Aleshores, d'acord amb tot l'explicat anteriorment realitzaré les meues activitats per a millorar la identificació i comprensió de les emocions, que és un dels aspectes que més difícil li resulta.

2.2 Metodologia

Per al desenvolupament d'aquest treball utilitzaré una metodologia qualitativa i basada en un únic cas d'estudi. Es tracta d'una metodologia individualitzada, centrada en l'aprenentatge significatiu, utilitzant el que l'alumne ja ha après i a partir d'ací construir nous coneixements i experiències. Per últim, realitzaré una avaluació del procés.

El meu treball està enfocat al tema de les emocions, on realitzaré distintes activitats orientades a aconseguir que el nen arribe a comprendre i, en el millor dels casos, dominar les emocions. Per a aconseguir-lo, utilitzaré el reforç positiu, elogiant i reforçant aquelles conductes que desitge que les faça amb més freqüència, de tal manera que l'alumne també augmente la seua autoestima.

Les emocions treballades seran les bàsiques i aniré augmentant el nivell de dificultat, utilitzant emocions una mica més complexes com vergonya, interessat o sorprès.

3. Anàlisi / Desenvolupament / Presentació de resultats

3.1. Anàlisi de les activitats

Primer que tot, destacaré que les activitats que realitzaré amb l'alumne, les realitzarem a l'aula de P.T., sota la supervisió de la mestra de Pedagogia Terapèutica, i seran activitats individuals, centrades únicament en les seues necessitats.

Respecte a la temporalització de les activitats, serà la següent:

Nº d'activitat	Nom de l'activitat	Duració	Data
Sessió 1			
1	Nivells emocionals	20 minuts	03/03/2017
2	Dau de les emocions (cares)	15 minuts	03/03/2017
Sessió 2			
3	Dau de les emocions (monstre de colors)	15 minuts	05/04/2017
4	Les meues emocions	20 minuts	05/04/2017
Sessió 3			
5	Espill emocional	15 minuts	11/04/2017
6	De quin color és?	15 minuts	11/04/2017
Sessió 4			
7	Classifiquem les emocions	20 minuts	26/04/2017
8	Dominó emocional	15/20 minuts	26/04/2017

3.2. Desenvolupament de les activitats

En els següents subapartats explicaré minuciosament les activitats que treballaré amb l'alumne, totes elles orientades a què el xiquet desenvolupe i comprega les habilitats emocionals.

3.2.1. Nivells emocionals (sessió 1)

Per a començar amb la meua intervenció sobre les emocions, en la primera activitat em vaig basar en els 5 nivells del programa per a l'ensenyament d'emocions exposat en la teoria de Howling, Baron-Cohen i Hadwing (2006).

L'objectiu principal és que el xiquet millore en l'àmbit de les emocions, ja que és habitual que per als nens amb TEA les emocions siguen un món desconegut i estrany amb el qual no prenen contacte. Per aquest motiu, la finalitat és que mitjançant aquest programa comence a treballar, interioritzar i ser capaç d'entendre les emocions.

Els 5 nivells que treballaré, els exposats per Howling, Baron-Cohen i Hadwin (2006) són:

- **Nivell 1: Reconeixement de les expressions facials a partir de fotografies.**

Aquests autors proposen una evolució gradual en la dificultat de reconèixer les emocions, on el nen ha d'identificar en el nivell 1 les expressions facials a partir de fotografies de persones.

L'objectiu principal en aquest nivell és que el nen siga capaç de diferenciar entre les emocions bàsiques: feliç, trist, espantat i enfadat, a partir de fotografies de persones reals.

Respecte al procediment que duré a terme, consistirà a trobar la parella amb el mateix estat d'ànim. Quan el trobe posarà la targeta de "V" davall de la imatge (*Annex1*).

- **Nivell 2: Reconeixement de les emocions a partir de dibuixos esquemàtics.**

Ací s'amplia la dificultat al substituir les fotografies per cares d'emoticons esquemàtics, on el nen ja no pot tindre una cara de referència de cada emoció, sinó que ha d'interpretar en els emoticons les emocions bàsiques.

L'objectiu d'aquest nivell és el de realitzar el mateix que en l'anterior (diferenciar entre les emocions primàries) però augmentant la dificultat al canviar les cares de persones per dibuixos esquemàtics.

El procediment serà el següent: a partir d'una pregunta, ha de relacionar eixa emoció amb l'emoticono corresponent. Quan trie un, posarà la "V" davall d'ell (*Annex 2*).

- **Nivell 3: Identificació de les emocions "basades en la situació".**

Per al nivell 3, haurà d'identificar les 4 emocions bàsiques però ara fixant-se en una situació concreta.

L'objectiu serà que l'alumne siga capaç de predir el com es sentirà una persona depenent de la situació que s'expose. Que sàpiga dir si en una determinada situació, la persona es posarà trista, contenta, enfadada o espantada.

Respecte al procediment, a partir d'una situació concreta l'alumne haurà de posar-se en situació i imaginar-se com se sentiria eixa persona en eixa determinada situació i seleccionar l'emoció amb els mateixos emoticons que el nivell anterior (*Annex 3*).

- **Nivell 4: Identificació de les emocions "basades en el desig".**

En aquest nivell, la identificació d'emocions es redueix a tristesa i felicitat, i es basa en el desig del mateix xiquet de realitzar alguna acció. Aleshores, l'objectiu serà que el xiquet sàpiga identificar les emocions que es produeixen a partir del desig d'estar satisfet o insatisfet (feliç o trist).

El procediment consistirà en què, segons el desig de Júlia, si es compleix o no, l'alumne haurà de contestar simplement si Júlia estarà feliç o trista (*Annex 4*).

- **Nivell 5: Identificació de les emocions basades en la creença.**

Aquest nivell no el posaré en pràctica, perquè suposa un nivell de raonament al qual l'alumne no pot arribar.

Per últim, els materials que utilitzaré seran, principalment, les fulles de Goma eva que he dissenyat (*Annexos 1,2,3 i 4*), una fulla de registre (*Annex 5*) on registraré les respostes de l'alumne i una rúbrica d'avaluació, on es mostraran els resultats de totes les activitats.

3.2.2. Dau de les emocions (cares) (sessió 1)

Amb aquesta activitat treballaré les expressions de les emocions. Primerament, realitzaré un dau on apareixeran cares de persones: trista, feliç, enfadada, avergonyit, sorprès i espantat.

Una vegada fet el dau, se'l donaré al xiquet per a què el llance. Quan aparega la primera cara, li preguntaré com està eixa persona, i li demanaré que em diga una situació que a ell li provoqe eixa emoció, per a comprovar si compren eixes emocions i en sap posar-se en situació. Realitzaré el mateix procediment amb totes les cares del dau (*Annex 7*).

Aquesta activitat durarà uns 15 minuts aproximadament, i es realitzarà de manera individual, com totes les activitats.

Els materials que utilitzaré serà el dau, una fulla de registre (*Annex 8*) on apareixeran les respostes de l'alumne i la rúbrica d'avaluació (*Annex 6*), on avaluaré totes les activitats.

Per últim, els objectius que pretenc aconseguir amb aquesta activitat són:

- Identificar les emocions
- Explicar situacions que provoquen eixes emocions
- Justificar per què li provoquen eixes emocions

3.2.3. Dau de les emocions (monstre de colors) (sessió 2)

En aquesta activitat seguiré exactament el mateix procediment que en l'activitat anterior. Els canvis són que en lloc d'aparèixer cares de persones, ara seran els monstres de colors, ja que el xiquet ha treballat prou aquest llibre i coneix aquests monstres a la perfecció, i canviem les emocions anteriors per: amor, alegria, por, ràbia, calma i tristesa.

La realització d'aquests canvis en l'activitat és degut a la meua curiositat de si el xiquet comprendria millor les emocions al associar-les amb el monstre de les emocions que ell tant ha treballat.

Els materials que utilitzaré seran els mateixos que en l'anterior activitat, però el dau serà del monstre (*Annex 9*). La duració serà d'uns 15 minuts. (A l'*Annex 10* està la fulla de registre).

Per últim, els objectius seran els mateixos que l'activitat anterior.

3.2.4. Les meues emocions (sessió 2)

Amb aquesta activitat pretenc aconseguir que el nen identifique algunes emocions treballades amb el monstre de colors, basades en una situació concreta.

En primer lloc, dissenyaré i elaboraré el llibre jo mateixa, i una vegada el tinga el posaré en pràctica amb el nen. Les emocions que treballaré seran: alegria, tristesa, por, calma i ràbia, amb imatges del monstre de colors.

Una vegada tinga fet el llibre (*Annex 11*), se l'ensenyaré al nen, i aniré llegint-li cadascuna de les situacions, i ell haurà de dir-me i seleccionar quin monstre posaria. També intentaré que em justifique la seua resposta, si és possible.

Aquesta activitat durarà uns 20 minuts, i els materials que utilitzaré seran: el llibre de les emocions, les targetes dels monstres de colors, una fulla de registre (*Annex 12*) i la rúbrica d'avaluació (*Annex 6*).

L'objectiu serà, a partir d'unes determinades situacions, identificar quina emoció sentiria i col·locar el monstre correcte en cada emoció.

3.2.5. Espill emocional (sessió 3)

Aquesta activitat és molt senzilla. Consisteix en donar-li a l'alumne un espill, i anar ensenyant-li imatges de cadascun dels monstres. Cada vegada que li ensenye un

monstre, haurà de dir-me quina emoció és, i després mirar-se a l'espill i expressar ell mateix eixa emoció.

Les emocions que treballarem ací seran les mateixes que en les anteriors activitats: tristesa, alegria, por, ràbia i calma.

L'objectiu principal d'aquesta activitat serà identificar i expressar facialment les emocions.

Per últim, els materials seran les targetes dels monstres, un espill i la rúbrica d'avaluació (*Annex 6*).

3.2.6. De quin color és? (sessió 3)

Amb aquesta activitat posaré fi al tema dels monstres de colors per a donar pas a les emocions amb distintes imatges. És una activitat molt senzilla: triaré un únic dibuix en blanc i negre d'un dels monstres treballats, i l'alumne haurà de recordar i identificar per ell mateix quina emoció és i pintar-lo del color de l'emoció. Per exemple, si és el monstre de l'alegria haurà de pintar-lo de groc.

Els objectius seran:

- Identificar l'emoció del dibuix
- Pintar el dibuix del color de l'emoció del monstre treballat

Per últim, els materials seran la rúbrica d'avaluació (*Annex 6*) i el dibuix del monstre (*Annex 13*).

3.2.7. Classifiquem les emocions (sessió 4)

Aquesta activitat ja no està centrada en el monstre de colors, sinó en emocions a través de distintes imatges, com poden ser dibuixos, pictogrames, persones reals, etc.

En primer lloc, li presentaré a l'alumne els quadres de cada emoció: espantat, feliç, enfadat, avorrit, trist i avergonyit. Seguidament, aniré donant-li una a una les targetes,

per a no angoixar-lo, i haurà de dir-me quina emoció té eixa targeta i col·locar-la en el lloc corresponent.

Els materials utilitzats seran: els quadres i targetes (*Annex 14*) , una fulla de registre (*Annex 15*) i la rúbrica d'avaluació (*Annex 6*).

Els objectius principals d'aquesta activitat seran:

- Identificar cadascuna de les emocions
- Saber col·locar-les correctament en el seu lloc correcte

3.2.8. Dominó emocional (sessió 4)

Aquesta activitat la utilitzaré com avaluació de tot el procés desenvolupat.

Consisteix bàsicament en un dominó: en cada fitxa, en la part de dalt estarà l'emoció, i en la de baix una situació concreta. Jo li llegiré a l'alumne la situació, i aquest haurà de buscar l'emoció que sentiria en eixa situació i col·locar-la just al costat de la situació que li he llegit. El funcionament és igual que el dominó de sempre. Les emocions presents en aquesta activitat seran: enfadat, espantat, trist, avergonyit, sorprès i alegre.

Els materials utilitzats seran la rúbrica d'avaluació (*Annex 6*), les targetes del dominó (*Annex 16*) i una fulla de registre (*Annex 17*).

L'objectiu primordial d'aquesta activitat serà assabentar-nos de si l'alumne ha comprés totes les emocions treballades, i si sap posar-se en la situació.

3.3. Presentació dels resultats

En aquest apartat comentaré els resultats obtinguts en les activitats realitzades per l'alumne. Tots els resultats estan reflectits en les diferents fulles de registres i en la rúbrica d'avaluació, totes presentades als annexos.

En la primera activitat, l'alumne ha estat molt motivat a l'hora de realitzar-la, responent correctament a quasi totes les preguntes. Aleshores, ha complit els objectius proposats, encara que li va costar raonar més en el nivell 3 que en el nivell 4.

En l'activitat 2 l'alumne també es va trobar participatiu en tot moment. Va escoltar l'explicació i va justificar-me cada cara del dau amb una situació que a ell li provocava cada emoció. Encara que en algunes emocions em donava justificacions sense molt de sentit, les emocions bàsiques si les comprèn, i sap identificar totes les emocions del dau.

En l'activitat 3 sembla que l'alumne comprèn millor les emocions, ja que el monstre de colors l'ha treballat molt. Identifica totes les emocions amb els monstres i sap justificar-les mitjançant situacions que a ell li provoquen eixes emocions. És interessant destacar que aquest dau li va agradar molt més i va estar més centrat.

Durant l'activitat 4 l'alumne es va mostrar súper motivat, va ser l'activitat que més li va agradar. La va realitzar ràpidament, sense cap problema. A més, la va realitzar sense cometre cap error. Aleshores, els objectius d'aquesta activitat estan més que superats.

Les activitats 5 i 6 també van ser prou ràpides, ja que el nen va demostrar que les emocions del monstre de colors les té més que adquirides. Representava facialment cada emoció, encara que molt forçat. A més, va identificar l'emoció del dibuix immediatament i el va pintar correctament. Els objectius previstos estan superats.

En l'activitat 7, mentre jo anava donant-li les targetes d'una en una al nen, aquest anava dient-me l'emoció, i després la posava on ell pensava que anava. Es va presentar molt participatiu en tot moment, encara que sí va col·locar malament algunes targetes, es va implicar molt i quan tenia dubtes em preguntava.

Finalment, com que l'activitat 8 era d'avaluació, el nen va fer l'activitat soles. Jo tan sols li llegia les situacions, i ell buscava la fitxa on hauria d'estar l'emoció que sentiria i la col·locava al costat. L'alumne va realitzar aquesta activitat correctament, encara que va dubtar en alguna fitxa ho va fer tot bé. Es va mostrar satisfet amb el resultat.

4. Avaluació/Discussió/Conclusions

En primer lloc, m'agradaria destacar el fet sorprenent de què l'alumne haja estat participatiu i disposat a ajudar-me en tot moment, a més d'estar en una postura simpàtica i juganer, ja que normalment aquests nens solen ser més introvertits i no solen donar moltes mostres d'afecte. M'ha encantat realitzar aquest treball amb aquest alumne.

En segon lloc, però no menys important, és imprescindible treballar des de l'escola les habilitats, tant emocionals com socials, dels alumnes. La finalitat és clara: propiciar unes bones relacions socio-emocionals en els alumnes, tant fora com dins de l'aula, ja que seran fonamentals per a ells com a persones integrants d'una societat.

Però, encara serà més important treballar aquestes habilitats amb l'alumnat amb N.E.E. i ACNEAE, fomentant una escolarització inclusiva, tolerant i diversa.

Totes les activitats proposades tenen uns objectius que han de ser avaluats per a observar si l'alumne ha aconseguit o no el que es pretenia que aconseguira. Per aquest motiu vaig realitzar la rúbrica d'avaluació, on estan reflectits tots els objectius, puntuació i observacions.

Per últim, els resultats de les activitats han sigut molt satisfactoris (millor del que m'esperava) i l'alumne s'ha mostrat motivat i participatiu en tot moment, sense posar cap impediment. Gràcies a aquestes activitats hem pogut treballar, a més de les habilitats emocionals, l'empatia, que és un aspecte que hem de fomentar i mai passar per alt en cap dels alumnes.

5. Limitacions, dificultats aparegudes i propostes

Durant la realització de la intervenció, l'única dificultat que he trobat ha sigut a l'hora de posar-me d'acord amb la mestra de Pedagogia Terapèutica de l'alumne, ja que el xiquet té programades unes sessions amb ella a la setmana i la majoria coincidien amb el meu horari de la Universitat. Però la P.T. va poder parlar amb la tutora del nen per a posar-se d'acord i donar-me unes sessions, sempre sota la supervisió de la P.T. A l'hora de fer les activitats no he tingut cap problema.

Com que ja coneixia a l'alumne des de la realització del Pràcticum III, la relació ha sigut molt bona, ja que em tenia confiança. Com he dit anteriorment, l'alumne s'ha mostrat participatiu en tot moment i no ha posat cap impediment, ni ell ni la seua família.

Per últim, com a propostes de millora, he de dir que tenia més activitats preparades per a posar en pràctica amb el xiquet, però no he tingut el suficient temps per a posar-les totes en pràctica, així que vaig haver de seleccionar. A més, també m'haguera agradat visualitzar amb l'alumne la pel·lícula "Inside Out", i a partir d'eixa pel·lícula treballar una sèrie d'activitats.

6. Referències bibliogràfiques

- Almada, J. y Montaña, J.M. (2012). *El impacto emocional de las discapacidades en el afectado como en la familia del afectado*. Recuperat el 19 de Març de 2017 de: <https://es.slideshare.net/chuyimau/el-impacto-emocional-de-las-discapacidades-en-el-afectado-como-en-la-familia-del-afectado>
- American Psychiatric Association (APA) (2013). *Guía de consulta de los criterios diagnósticos del DSM-V*. Madrid: Editorial Médica Panamericana.
- Baron-Cohen, S. (2010). *Autismo y Síndrome de Asperger*. Madrid, España: Alianza Editorial.
- Benito, M. (2011). El autismo de Leo Kanner. *Revista Innovación y experiencias educativas*, 38, 1-8.
- Bisquerra, R., Agulló, M., Filella, G., García, E. y López, E. (2010). *La educación emocional en la práctica*. Barcelona: Horsori Editorial.
- Daniel Comin (2011). Fundación autismo diario. Disponible en URL: <https://autismodiario.org/>
- Decret 108/2014, de 4 de juliol, del Consell, pel qual s'estableix el currículum de l'Educació primària en la Comunitat Valenciana (DOCV 07.07.2014).
- East, V. y Evans, L. (2010). *Guía práctica de Necesidades Educativas Especiales*. Madrid: MORATA.
- Felici, M.S. (2010). *Intervenciones psicoeducativas en el espectro autista* (Tesis inédita de maestría). Universidad Internacional de Andalucía. España.
- Fernandez, P. y Extremera, N. (2005). La Inteligencia Emocional y la educación de las emociones desde el Modelo de Mayer y Salovey. *Revista Interuniversitaria de Formación del Profesorado*, 19(3), 63-93.
- Frith, U. (2002). *Autismo*. Torrejón de Ardoz, Madrid: Alianza Editorial.
- Gardner, H. (1993). *Multiple Intelligences*. New York: Paidós.
- Goleman, D. (1995) *Inteligencia emocional*. Barcelona: Kairós.

- Happé, F. (1998). *Introducción al autismo*. Madrid: Alianza Editorial.
- Howling, P., Baron-Cohen, S. y Hadwin, J. (2006). *Enseñar a los niños autistas a comprender a los demás. Guía práctica para educadores*. Barcelona: Ediciones CEAC.
- Kanner, L. (1943). Autistic disturbances of affective contact. *Nervous Child*, 2, 217-50.
- Kupfer, D.J., Kuhl, E.A. y Regier, D.A. (2013). *DSM-5 -The Future Arrived*. *Journal of the American Medical Association (JAMA)*, 309(16), 1691-1692. Disponible en <http://jama.jamanetwork.com/article.aspx?articleid=165631>
- Llei Orgànica 2/2006, de de 3 de maig, d'Educació (BOE 4/5/2006). Legislació bàsica del sistema educatiu. *Butlletí Oficial d'Espanya*, 7899, pp. 1294-1341.
- Llei Orgànica 8/2013, de 9 de desembre, per a la Millora de la Qualitat Educativa (*Butlletí Oficial de l'Estat (Espanya)*, 10/12/2013), 12886, pp. 1-61.
- López, S., Rivas, R. y Taboada, E. (2009). Revisiones sobre el autismo. *Revista Latinoamericana de Psicología*, 41(3), 555-570.
- Martínez, M. (1998). *Las habilidades sociales en la escuela*. Valencia: Promolibro.
- Miguel, A.M. (2006). El mundo de las emociones en los autistas. *Revista Electrónica Teoría de la Educación*. Educación y Cultura en la Sociedad de la Información, 7(2), 169-183.
- Ojea, M. (2004). *El espectro autista. Intervención psicoeducativa*. Málaga: Ediciones Aljibe.
- Ordre de l'11 de novembre de 1994 de la Conselleria d'Educació i Ciència per la qual s'estableix el procediment d'elaboració del dictamen per a l'escolarització dels alumnes amb necessitats educatives especials. DOCV 2430, 18.01.1995, 621-627.
- Ordre de 15 de maig de 2006, de la Conselleria de Cultura, Educació i Esport, per la qual estableix el model d'informe psicopedagògic i el procediment de formalització. DOCV 5270, 31.05.2006, 19426-19437.

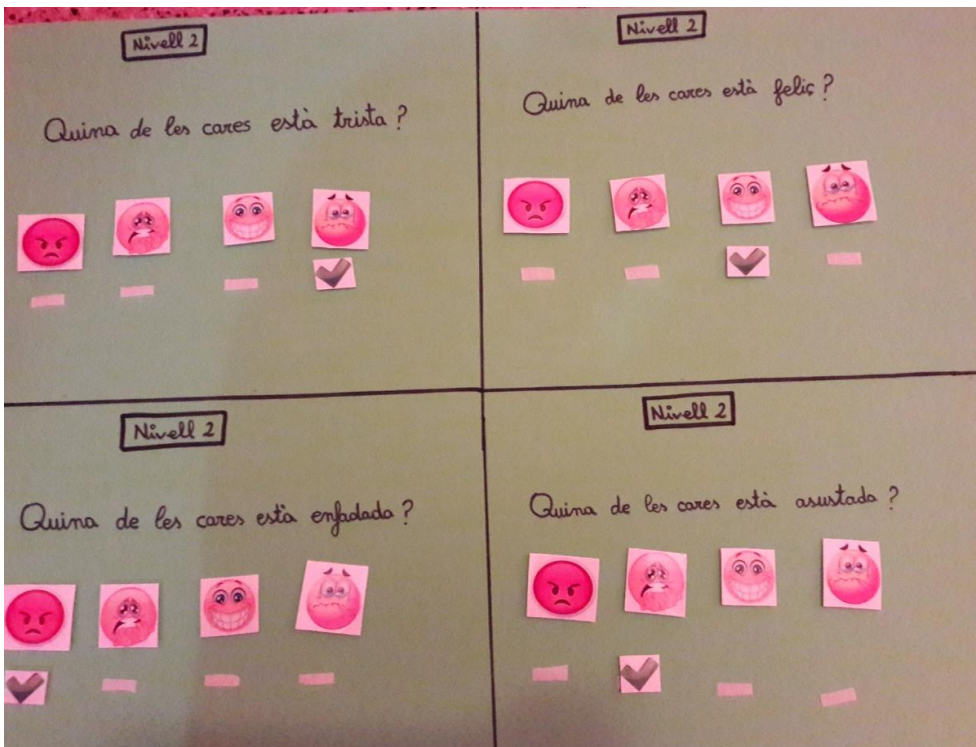
- Ordre de 16 de juliol de 2001 per la qual es regula l'atenció educativa a l'alumnat amb necessitats educatives especials escolaritzat en centres d'Educació Infantil (2n cicle) i Educació Primària. DOCV 4087, 17/9/2001, 20703-20729.
- Real Decret 126/2014, de 28 de febrer, pel qual s'estableix el currículum bàsic de l'Educació Primària.
- Real Decret 334/1985, de 6 de març de l'ordenació de l'Educació Especial.
- Real Decret 696/1995, de 28 d'abril d'ordenació de l'educació dels alumnes amb necessitats educatives especials.
- Reyna, C. (2011). Desarrollo emocional y trastornos del espectro autista. *Revista de Investigación en Psicología*, 14(1), 273-280.
- Rivière, A. (2001). *Autismo (orientaciones para la intervención educativa)*. Madrid: Trotta.
- Segura, M. y Arcas, M. (2004). *Relacionarnos bien*. Madrid: Narcea.
- Vallés, A. (2004). *Programa de refuerzo de las Habilidades Sociales I*. Madrid: EOS.
- Viloca, L. (2003). *El niño autista. Detección, evolución y tratamiento*. Barcelona: Ediciones Ceac.

7. Annexos

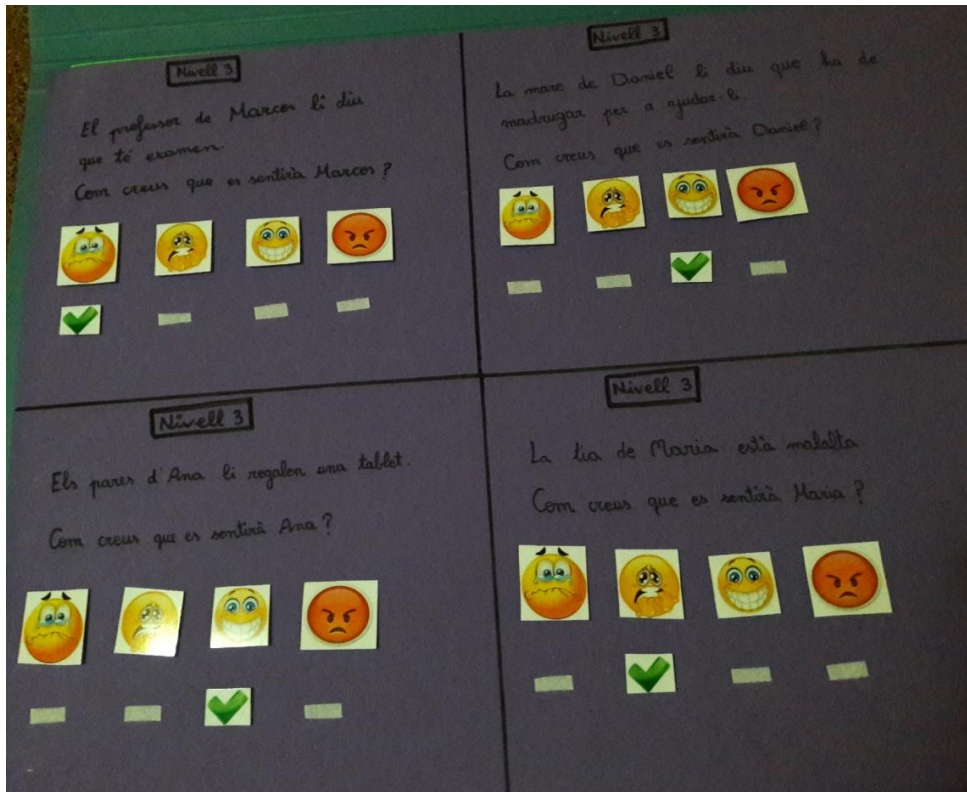
Annex 1: Nivell 1.

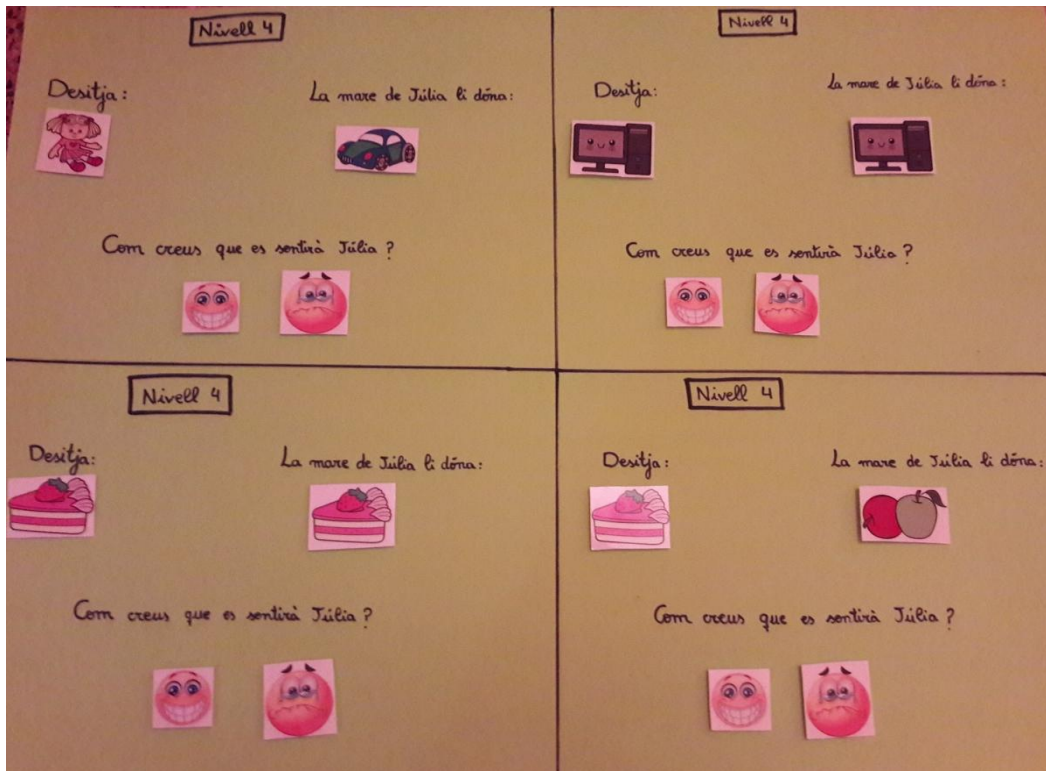
Annex 2: Nivell 2.

Annex 3: Nivell 3.

Annex 4: Nivell 4.

Annex 5: Fulla de registre (nivells emocionals).

Nombre de sessió: 1			
Data: 05/04/2017		Activitat: Nivells emocionals	
Nivell	Respostes correctes	Respostes incorrectes	Observacions
Nivell 1	4	0	No ha tingut cap problema en relacionar cada cara amb la seua parella.
Nivell 2	4	0	No ha tingut cap problema en relacionar cada emoció amb el seu emoticono.
Nivell 3	2	2	Ha presentat problemes a l'hora de raonar.
Nivell 4	3	1	Ací l'ha costat comprendre els enunciats, però una vegada se'ls vaig explicar va començar a raonar correctament.

Annex 6: Rúbrica d'avaluació.

Rúbrica d'avaluació				
Alumne: X		Data:		
Curs: 3er de Primària				
Objectius	Puntuació			Observacions
	Baixa	Mitja	Alta	
ACTIVITAT 1				
Ser capaç de diferenciar entre les emocions bàsiques			X	
Diferenciar entre les emocions primàries (dibuixos esquemàtics)			X	
Ser capaç de predir el còm es sentirà una persona dependent de la situació que s'expose		X		
Saber identificar les emocions que es produeixen a partir del desig d'estar satisfet o insatisfet (feliç o trist)			X	
ACTIVITATS 2 I 3				
Identificar les emocions			X	

Explicar situacions que provoquen eixes emocions		X		
Justificar per què li provoquen eixes emocions		X		
ACTIVITAT 4				
Identificar quina emoció sentiria el monstre a partir d'unes determinades situacions			X	
Col·locar el monstre correcte en cada emoció			X	
ACTIVITAT 5				
Identificar i expressar facialment les emocions.			X	
ACTIVITAT 6				
Identificar l'emoció del dibuix			X	
Pintar el dibuix del color de l'emoció del monstre treballat			X	
ACTIVITAT 7				

Identificar cadascuna de les emocions		X		
Saber col·locar-les correctament en el seu lloc correcte		X		
ACTIVITAT 8				
Comprendre les emocions treballades			X	

Annex 7: Dau de les emocions (cares).

Annex 8: Fulla de registre de l'activitat "Dau de les emocions" amb dibuixos de cares.

Nombre de sessió: 1		
Data: 03/03/2017		Activitat: Dau de les emocions (cares)
Emoció	Resposta	Observacions
Enfadat	"Quan ma mare se'n va a descansar un poc i em diu no t'enfades"	Ací el xiquet em va dir que el nen del dau estava molt enfadat, i quan li vaig dir que em diguera alguna cosa que l'enfadara a ell, em va respondre així. Suppose que voldria dir que quan sa mare

		se'n va a descansar li diu al xiquet que no la moleste.
Feliç/Felicitat	"Quan em dóna un regal Ariadna"	En aquesta emoció el xiquet no va tindre cap problema. Va respondre que el nen del dau estava molt feliç i em va respondre coherentment quan li vaig dir que em diguera alguna cosa que el posara feliç.
Avergonyit/Vergonya	"Ma mare és molt torpe"	Al preguntar-li al xiquet cóm estava el nen del dau, em va respondre primerament "espantat", però li vaig assenyalar les galtes rosades del nen i em va dir vergonya. Quan li vaig dir que em diguera alguna cosa que li donara vergonya em va respondre que sa mare és molt torpe. Imagine que voldria dir quan sa mare es tropesa.
Sorprès/Sorpresa	"Un pastís i un regal"	Quan li vaig preguntar cóm estava ara el nen del dau em va respondre primerament espantat, però després el vaig corregir i li vaig dir que estava sorprès. Aleshores va dir que a ell li sorprenia un pastís i un regal. Pense que voldria referir-se a una festa d'aniversari.
Trist/Tristes	"Quan ma mare no em fa cas"	Amb l'emoció de tristesa no va

		tindre cap problema, ni per a identificar-la ni per a dir-me una situació que el posara trist. Encara que em va sorprendre que em diguera eixa resposta.
Espantat/Por	"Els fantasmes"	Amb aquesta emoció tampoc va tindre problemes, ni a l'hora d'identificar-la ni per a dir-me alguna situació que li donara por.

Annex 9: Dau de les emocions (monstre).

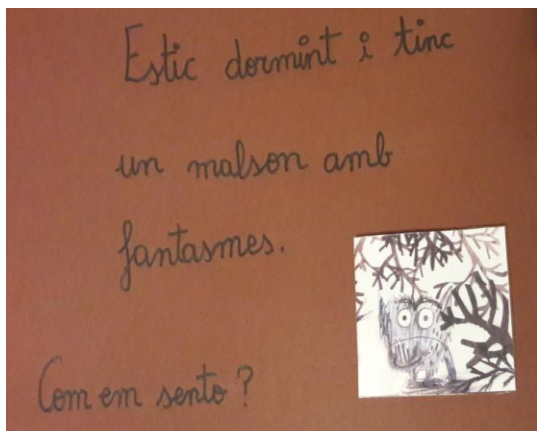
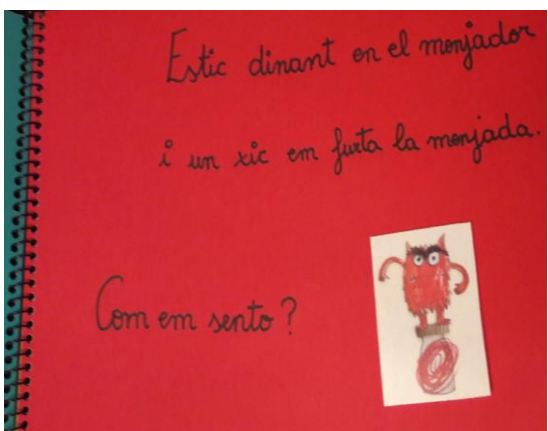
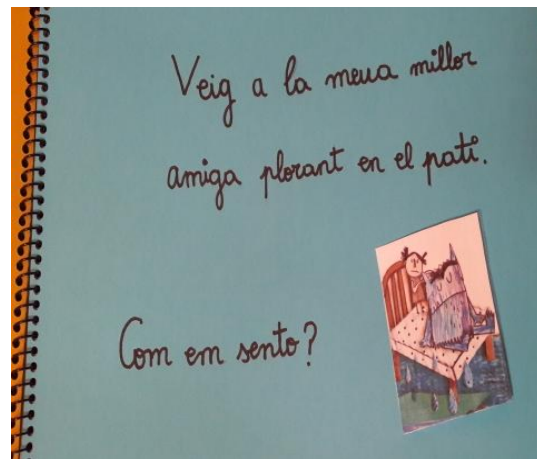
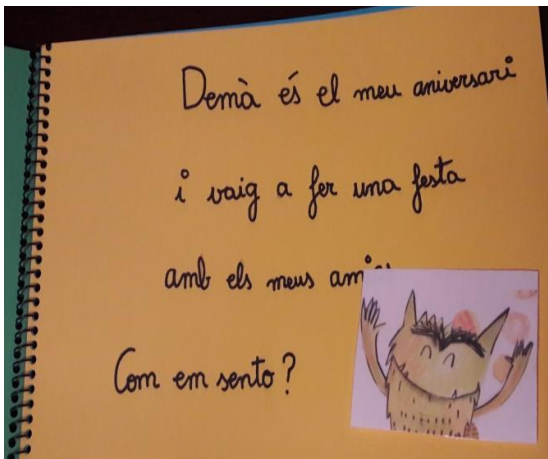
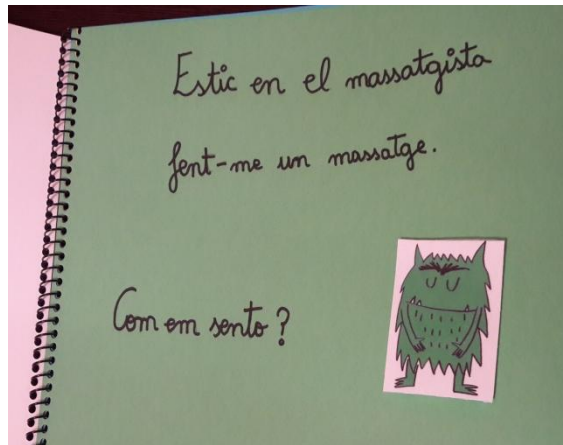

Annex 10: Fulla de registre de l'activitat "Dau de les emocions" del monstre de colors.

Nombre de sessió: 2 Data: 05/04/2017 Activitat: Dau de les emocions (mostre de colors)		
Emoció	Resposta	Observacions
Ràbia	"Quan ma mare diu que no hi ha tele"	Al veure el monstre roig no va tindre cap dubte en que es tractava d'un monstre enfadat. Aleshores al preguntar-li com estava el monstre, enlloc de dir-me que sentia ràbia em va dir que estava molt enfadat, i que a ell li posava així quan la seua mare el deixava sense televisió.
Tristesa	"Quan ma mare no diu res perquè agafe tirites"	No li vaig trobar sentit a aquesta resposta. Imagine que voldria dir que li provoca tristesa que sa mare no li deixe agafar tiretes.
Calma	"Jugar a la platja. Ma mare té molts banyadors."	La resposta està bé, encara que em va afegir informació sobre sa mare.
Amor	"Abraçar a tots."	Em va cridar l'atenció, personalment, que un nen autista diga que abraça a tots, però la resposta està bé.
Alegria	"Quan vaig a casa dels avis."	No presenta cap problema amb aquesta emoció.
Por	"Els fantasmes de les	Amb aquesta emoció tampoc té

	pel·lícules de por."	cap problema.
--	----------------------	---------------

Annex 11: Algunes pàgines del llibre "les meues emocions".

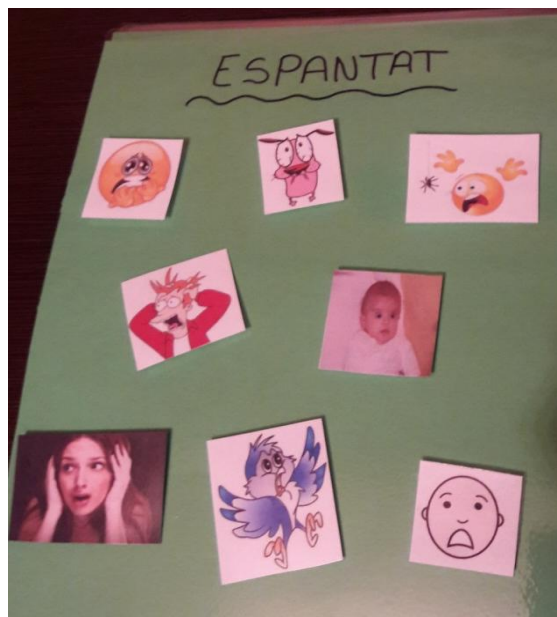
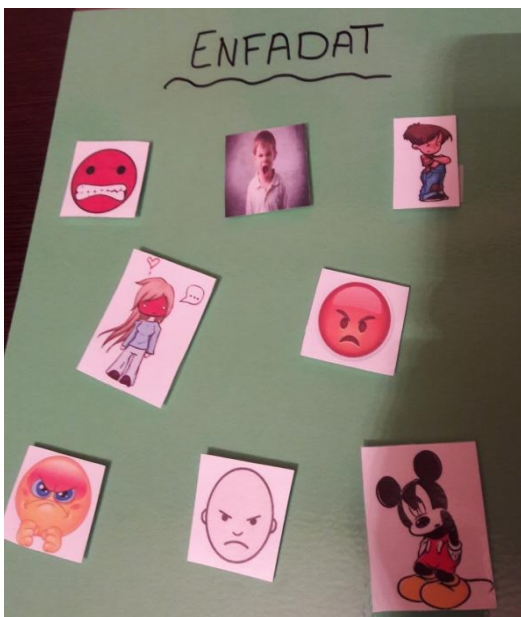
Annex 12: Fulla de registre "les meues emocions".

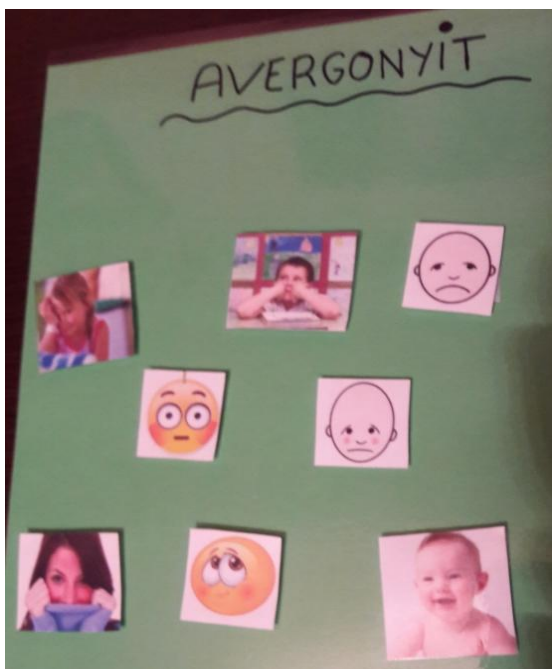
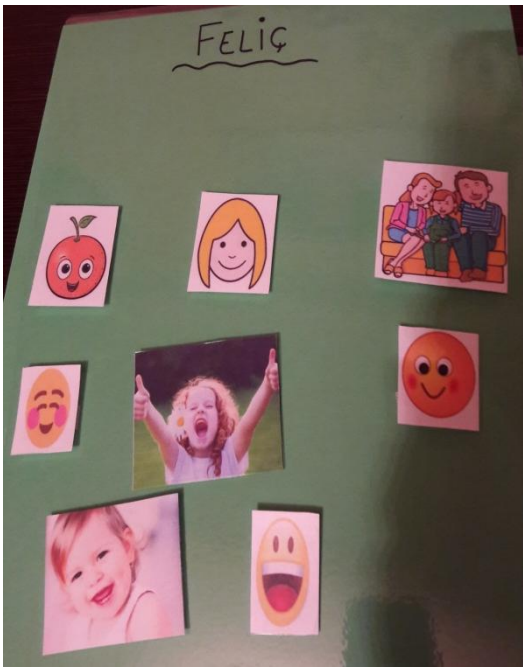
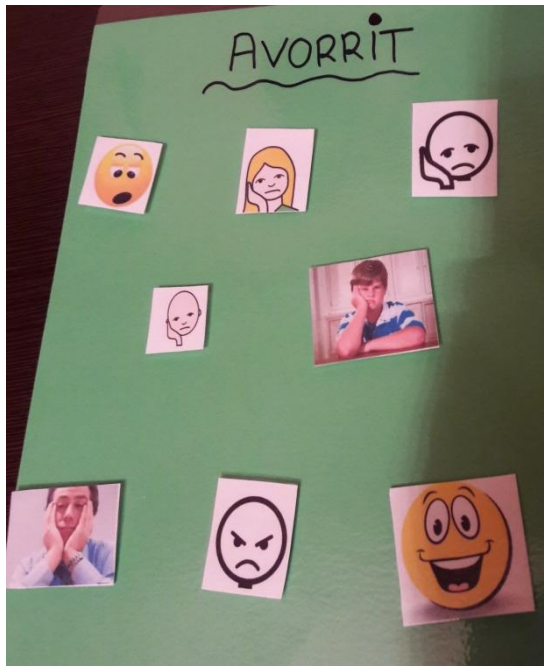
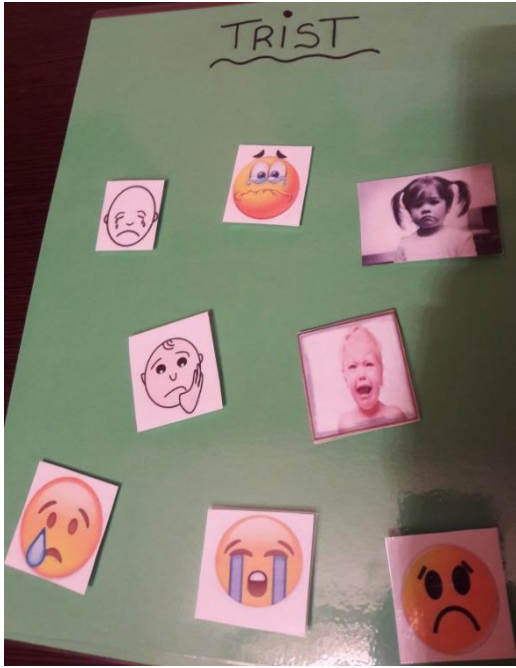
Nombre de sessió: 2			
Data: 05/04/2017		Activitat: Les meues emocions	
Pàgina	Emoció	Resposta de l'alumne	Observacions
1	Calma	Calma	No va dubtar, va dir que "li faria sentir tranquil" i va colocar el monstre verd.
2	Alegria	Alegria	Sense problemes.
3	Tristesa	Tristesa	Sense problemes.
4	Ràbia	Ràbia	Enlloc de dir ràbia, diu enfadat, però és el mateix.
5	Por	Por	Sense problemes.
6	Calma	Calma	L'identifica com tranquil·litat.
7	Alegria	Alegria	Sense problemes.
8	Tristesa	Tristesa	Sense problemes.
9	Ràbia	Ràbia	L'identifica com enfadat.
10	Por	Por	Sense problemes.

Annex 13: Dibuix del monstre.

Annex 14: Quadres i targetes.

Annex 15: Fulla de registre "Classifiquem les emocions".

Nombre de sessió: 4			
Data: 26/06/2017		Activitat: Classifiquem les emocions	
Emoció	Respostes correctes	Respostes errònies	Observacions
Enfadat	7	1	Va confondre una de les targetes d'averkonyit amb enfadat, potser pel color roig del rostre. No va tindre en compte els cors.
Espantat	8	0	
Trist	7	1	Va col·locar una targeta d'avorrit ací. Pense que és per la boca caiguda.
Avorrit	7	1	Va col·locar una targeta de felicitat ací. Imagine que serà perquè era l'única targeta que quedava.
Feliç	6	2	Vaig estar insistint-li en que es fixara en els colors rosats de les galtes (averkonyit), però no ho va fer.
Averkonyit	6	2	Va col·locar una targeta de felicitat i altra de tristesa. No ha tingut en compte si tenia el color rosat de les galtes en la targeta de felicitat. No entenc molt

			bé perquè va posar ací la de tristesa.
--	--	--	--

Annex 16: Fitxes del dominó

Annex 17: Fulla de registre "Dominó emocional".

Emoció	Col·locada correctament	Col·locada erròniament	Observacions
Trist	X		
Alegre	X		
Sorprès	X		
Enfadat	X		
Trist	X		
Espantat	X		
Enfadat	X		
Avergonyit	X		Aquesta emoció encara li

			provoca dificultats, perquè em va preguntar.
Espantat	X		
Alegre	X		
Avergonyit	X		
Sorprès	X		